מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת תולדות תשפ"ב לפ"ק
| גליון י"ט |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק הרבי ר' הערש מרימאנוב זי"ע

יומא דהילולא קדישא ל' מרחשון [בשנה זו כ"ט מרחשון]

דער רבי ר' הערש איז נסתלק געווארן ל' חשון. היי יאר אז ס'איז נישטא קיין ל' לחודש, איז א טייל האלטן א טאג פריער, און טייל האלטן א טאג שפעטער.[1]

ס'איז דא וואס מאכן א חילוק צווישן א צדיק און סתם א מענטש, ביי סתם א מענטש איז עס א פורעניות, איז מען נישט מקדים א פורעניות, ביי א צדיק איז עס א הילולא, זאגט מען פארקערט.

אבער ס'איז דא וואס זאגן אז האלטן א יארצייט איז א כפרה, ס'איז נישט קיין פורעניות, ממילא האלט מען פריער וויל ס'איז א טובה פאר די נשמה, דער חתם סופר זאגט (שו"ת חת"ס סי' קס"ב) ביי א ספק מאך עס פריער, ס'קען נישט שאדן, אזוי נעמט ער אן.[2]

דער מגן אברהם (שם ס"ק כ') מאכט א חילוק אז ס'וועלט זיך ווי אזוי די ערשטע יאר איז אויסגעקומען, אויב די ערשטע יאר איז א חסר בלייבט עס כ"ט, און אויב די ערשטע יאר איז א מלא בלייבט די יארצייט א' (ולפי"ז יוצא דהילולא של הרבי ר' הערש שנסתלק בשנת תר"ז ובשנה שלאחריו שנת תר"ח הי' חודש חשון חסר, נמצא שבשנה שהחודש חסר היומא דהילולא ביום כ"ט חשון).[3]

*

דער רבי ר' הערש איז געווען א תלמיד פונעם רבי ר' מענדל'ע פון רימאנוב. מ'זאגט נאך אז מ'האט געווואוסט אז ווער ס'איז געגאנגען נאך רבי משה פשעווארסקער אין מקוה האט באקומען מדריגות, ווען דער רבי ר' הערש האט דאס געהערט - ער איז נאך געווען א בחור - און דער גאנצער עולם האט זיך אויסגעטוהן אריינצוגיין נאך איהם אין מקוה, האט דער רבי ר' הערש נישט געווארט, נאר ער איז אריינגעשפרינגען מיט די קליידער... נאכדעם איז ער געווארן א נייער מענטש, און ער איז איהם נאכגעלאפן, האט איהם רבי משה געזאגט אז ער זאל גיין קיין רימאנוב (אצל הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימאנוב ז"ל).

אזוי איז ער טאקע אנגעקומען קיין רימאנוב און ער איז געווארן דער משמש בקודש פונעם רבי ר' מענדעלע.[4] **דער רבי ר' הערש איז געווען א כהן, און מ'האט אים גערופן 'רבי הערש כהן משרת'. גלייך ווען ער איז אנגעקומען צו דעם רבי ר' מענדעל'ע און ער האט געזעהן זיין לעכטיגע צורה, האט אים ארום געגומען א גרויסער התלהבות ס'איז אריין אין אים אן התרוממות דקדושה, און ער האט באקומען א געוואלדיגע תשוקה צו משמש זיין דעם רבי ר' מענדעל'ע, איז ער צוגעגאנגען צום דעם משמש און ער האט אים געבעטן אז ער וויל אים העלפן אין די שווערע ארבעט פון שטוב, צו ברענגען די וואסער פאר'ן רבי'ן, אמאל האט מען געדארפט ברענגען וואסער פונעם ברונעם, אזוי האט ער פראבירט מים וואס ער האט געקענט משמש זיין דעם רבי ר' מענדעלע.**

ס'איז געווען דארט איינער וואס פלעגט הייצן די האלץ, האט אים דער רבי ר' הערש אויך געבעטן ער זאל אים לאזן הייצן דעם אויוון, ער האט אים קודם געגעבן צו הייצן די אויוון פונעם הויז, שפעטער האט אים דער רבי ר' הערש געמוטשעט

---

1 עי' שו"ע או"ח סי' תקס"ח, טו"ז ס"ק ד', מג"א ס"ק כ', ובמחצה"ש שם. ועיי' בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' פ"ג), ובשערי תשובה (שם ס"ק ט"ז) שהאריך לדון בשאלה זו. ובמט"א (שער ג' ס"ז) וקשו"ע (סי' רכ"א ס"ד) כתבו דלכתחילה יש להחמיר להחזיק את היארצייט גם למחרתו בראש חודש, וכ"כ בגשר החיים (פל"ב סי"א).

2 עיי"ש שכתב ע"ד מי שנפל לו ספק ביום היארצייט אם הוא ביום כ"ה או ביום כ"ו סיון, וקשה עליו לישב בתענית ב' ימים רצופים מה יעשה, נ"ל דיתענה ביום כ"ה, דאפילו לו יהא שמת למחר ביום כ"ו, מ"מ הרי מקדים תפילה לצרה, אי לצרת עצמו דלא לרעי מזלי' למחר, אי להקל מאביו דינו למחר וכו', ונ"ל אפילו הי' יום כ"ו מובחר, מ"מ זריזים מקדימים לשוב אל ה' בתענית ובתפילה וקידוש שמו ברבים, עיי"ש.

3 וז"ל המג"א שם: "ומי שמת אביו ביום ראשון דר"ח כסלו ולשנה הבאה חשון חסר ור"ח כסלו אינו אלא יום אחד צ"ע מתי יתענה אם בכ"ט לחשון שהוא יום אחד לפני ר"ח כסליו דהא לעולם יום שני עיקר שמונין מועדות משני או נימא דעכ"פ הוי שם ר"ח עליו ולכן יתענה בר"ח ובא"ע סי' קכ"ו יש דיעות אם יום ל' נמנה לחדש העבר או להבא ונ"ל דאם שנה ראשונה היא חסרה יקבע בכ"ט לחשון דבאמת משמע בגמרא דנדרים דיום ל' הוא נמנה לחדש העבר (עמ"ש סי' נ"ה ס"י), אבל כששנה ראשונה היא ג"כ מלאה א"כ צריך ליקבע היום בר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסרים יקבע בר"ח דה"ל כמו נדר דאזלי' אחר לשון בני אדם כמ"ש מהרי"ל ומהרי"ו ועבי"ד סימן ר"כ.

4 ידוע שהרה"ק רמ"מ מרימאנוב זי"ע אמר על תלמידו הרה"ק רבי ר' הערש את הפסוק בתהלים (קאפיטל ק"א) 'הולך בדרך תמים הוא ישרתני' ולקחו שהוא ישרת בקודש.

אז ער וויל אויך אנהייצן דעם רבי ר׳ מענדעלע׳ס שטוב, און ער האט אים טאקע געלאזט.

דער רבי ר׳ הערש האט עס געטוהן מיט א געוואלדיגע התלהבות, ער הייצט אן דעם אויוון פאר׳ן צדיק, אזוי איז געווען אפאר מאל. נאכדעם האט ער געמוטשעט דעם גבאי ער זאל אים לאזן טוהן נאך עפעס, ביז ער האט באקומען א תשוקה אנצוגרייטן דעם רבי׳ן׳ס בעט, וואס דאס איז געווען א גרויסע עבודה וואס נאר די בני עליה האהן דאס געמעגט צו טוהן.

האט ער געמוטשעט די ממונה אויף דעם אז ער זאל אים לאזן אנגרייטן דעם רבי׳ן׳ס בעט, יענער האט אבער נישט געוואלט, עס איז געווען א ספעציעלע סדר און נאר די חשובע מענטשן האבן דאס געקענט טוהן.

ביז איינמאל האט זיך געמאכט אז דער ממונה האט געמוזט אוועק גיין און ער האט נישט געקענט אנגרייטן די בעט, האט ער געזוכט איינער וואס זאל אים איבער נעמען, האט זיך דער רבי ר׳ הערש צוגעכאפט צו דעם און אים געבעטן אז ער זאל אים לאזן אנגרייטן דעם רבי׳ן׳ס בעט, ער האט אים קודם נישט געלאזט וויל דער רבי ר׳ הערש האט דאך אנגעשטעלט א פנים פון א פשוט׳ע מענטש, און דאס האבן דאך נאר געקענט טוהן די בני עליה, אבער דער רבי ר׳ הערש האט נישט נאכגעלאזט, ביז יענער האט געזעהן אז ער וויל אזוי שטארק האט ער אים געלאזט אנגרייטן די בעט.

ער האט טאקע אנגעגרייט די בעט מט גרויס התלהבות און שמחה, צומארגנס האט דער רבי ר׳ מענדעל׳ע געלאזט רופן די ממונה און האט געפרעגט אים "ווער האט נעכטן אנגעגרייט די בעט?", יענער האט זיך זייער דערשראקן, וויל ער האט געמיינט אז די רבי איז נישט געווען צופרידן, האט ער זיך אנגעהויבן צו פארענטפערן אז ער האט געמוזט אוועק גיין אין דער "הערש׳ האט אים געמוטשעט, האט זיך דער רבי ר׳ מענדעלע אנגערופן "איך וויל אז ער זאל יעדן טאג אנגרייטן די בעט, וויל ער גרייט אן מיט הארץ...", אזוי האט ער ממשיך געווען מיט די עבודת הקודש מער און מער, ביז ער איז געווארן דער עמטליכער גבאי.

דער רבי ר׳ מענדל׳ע האט געזאגט אז אזוי ווי דער אר״י הק׳ איז געקומען אויף דעם עולם וועגן זיין תלמיד רבי חיים וויטאל, אזוי איז ער אויך געקומען נאר וועגן זיין תלמיד דער רבי ר׳ הערש.

דער רבי ר׳ מענדל׳ע האט געזאגט אז נאך זיין הסתלקות זאל דער רבי ר׳ הערש ער זאל איבער נעמען, אפילו ער האט געהאט הייליגע קינדער דאך האט ער געזאגט אז דער רבי ר׳ הערש זאל איבער נעמען. וועז רבי ר׳ מענדל׳ע איז נסתלק געווארן (ביום י״ט אייר תקע״ה) האט ער נישט געוואלט איבער נעמען, אן די קינדער האבן אויך נישט געוואלט איבער נעמען ווייל זיי האבן געהערט פונעם טאטן אז רבי ר׳ הערש זאל איבער נעמען, איז ער געפארן קיין ראפשיץ צום ראפשיצער רב.

צוועלעף יאר איז ער געווען אין ראפשיץ, ביז תקפ״ז (י״א אייר תקפ״ז) האט ער נישט געפירט קיין עדה, נאר ער איז געווען א נחבא אל הכלים אין ראפשיץ, ער איז נישט געווען קיין רבי פאר׳ן ציבור, און א גבאי איז ער שוין אויך נישט געווען, איז ער ארום געפארן, און בעיקר איז ער געזיצן אין ראפשיץ.

ערשט נאכ׳ן ראפשיצער רב׳ס הסתלקות איז ער נתגלה געווארן, און איז צוריק געפארן קיין רימאנוב, און האט אנגעהויבן פירן, און א גרויסער עולם איז געקומען צו פארן, אסאך צדיקים זענען געפארן צו אים.

דער דברי חיים איז אויך געפארן צום רבי ר׳ הערש, נאך די פטירה פונעם ראפשיצער רב איז ער געפארן קיין זידיטשויב, און נאכ׳ן עטרת צבי׳ס הסתלקות איז ער געפארן קיין רימינוב צום רבי ר׳ הערש.

איינמאל איז געווען וועז דער דברי חיים איז געפארן צום רבי ר׳ הערש - דער דברי חיים איז דאך באוואוסט פאר א גרויסער תלמיד חכם און גרויסער גאון, און רבי ר׳ הערש איז נישט אזוי מפורסם געווען מיט זיין גדלות בתורה - האט אים איינער געטראפן אונטערוועגס און ער האט אים פרובירט אפצוהאלטן צו פארן צום רבי ר׳ הערש, ער האט געטענה׳ט אז עס פאסט נישט אז אזא תלמיד חכם זאל פארן צו א רבי׳ן, האט אים דער דברי חיים געענטפערט "עס זענען דא צוויי בערג וואס איז פארהייליגט ביי כלל ישראל, עס איז דא דער ׳בארג סיני׳ וואו דער אויבערשטער האט געגעבן די תורה פאר כלל ישראל, און עס איז דא דער ׳הר המוריה׳ וואו אברהם אבינו האט געבראנגט יצחק צו די עקידה, און דער אויבערשטער האט געבויט דאס בית המקדש אויפ׳ן הר המוריה, פארוואס האט ער נישט געהייסן בויען די בית המקדש אויפ׳ן בארג סיני, אלא מאי זעהט מען אז דארט וואו א איד שטרעקט זיך אויס זיין האלדז אין איז גרייט זיך צו לאזן שחט׳ן פאר׳ן אויבערשטענס וועגן, דאס איז אסאך א גרעסערע בחינה ווי די בארג סיני וואו דער אויבערשטער האט געגעבן די תורה פאר כלל ישראל", האט דער דברי חיים אויסגעפירט אז דער רבי ר׳ הערש איז גרייט יעדע רגע זיך צו לאזן שחט׳ן פאר׳ן אויבערשטן׳ס וועגן".

דער ייטב לב איז אויך געפארן צום רבי׳ן ר׳ הערש, ער האט געזאגט אויף אים, "א אש להבה דער הייליגער רבי ר׳ הערש".[5] אין ייטב לב פרשת בלק ברענגט ער אראפ א מימרא משמו. ער ברענגט א טייטשט אויפן פסוק "תערוך לפני שולחן נגד צוררי".[6]

דער שינאוער רב איז אויך געווען א תלמיד פון רבי׳ן ר׳ הערש. ער ברענגט אים אראפ אין דברי יחזקאל (פר׳ נשא) "שמעתי פה קדוש מדבר מורי׳ דער רבי ר׳ הערש.[7]

---

5 ע׳ בס׳ פרי הגן מה שסיפר רבינו ז״ל שפעם אחת איקלע הרה״ק הרבי ר׳ הערש ז״ל לישוב לאדאני יצ״ו ונכנס לבית הרה״ח ר׳ זאב וואלף הכהן ז״ל גראס, שהיה חסיד מפורסם ועתיר נכסין מחשובי העיר, והרה״ק הרבי ר׳ הערש ביקש ממנו סכום גדול מאוד ולא גילה לו שהוא הרבי מרימנוב, על כן לא ידע הרה״ח הנ״ל מי הוא זה האורח המבקש ממנו כ״כ הרבה כסף, שהרגיש עליו שאינו אורח פשוט, ע״כ התיישב שישאל את מרן הייטב לב ז״ל שהיה ג״כ אז בישוב הנ״ל בעת ההוא, והשיבו הייטב לב ז״ל שרוצה לראות במו עיניו את האורח, והלך עמו אל ביתו, ויהי כאשר הלך אתו אל ביתו ופתח את הדלת וראה את צורתו הק׳ של הרבי ר׳ הערש ז״ל מיד נרתע לאחוריו וצעק: "א אש להבה דער הייליגער רבי ר׳ הערש", ואמר להרה״ח שיתן לו את כל אשר יבקש, וכן עשה, ובגלל זה נתברך הרה״ח הנ״ל בכ״ט.

6 עיי״ש שכתב וז״ל: ובשם הצדיק הקדוש מוה׳ צבי הירש זלה״ה מרימנאב שמעתי שאמר פירוש הכתוב, כי בעת התפלה המחשבה משוטטת בגדולתו יתברך ובכוונות התפלה, ואין הזמן גרמא לזכור להפיל שונאי ישראל וצורריהם, אך בעת מיסב על השלחן אז העת מוכשר לזה, וזהו שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי, ע״כ דבריו. ואני אמרתי רמז לזה מהתורה, דכתיב (דברים ז, טז) "ואכלת" את כל העמים, ומדכתיב (לעיל יד, ט) אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, פירש רש״י נאכלם כלחם, יש לפרש שהוא כ״ף הזמני, נאכלם כעת שנאכל לחם, ומדכתיב (רות ב, יד) לעת האכל גשי הלם, ואמרו חז״ל (זבחים קב.) אין הלם אלא מלכות, אם כן יש לומר שזה שאמר לעת האכל גשי הלם (להטות לבבו לטובה, ואם לאו) ואכלת (כלומר אותו) מן הלחם (והוא״ו במקום או). ואפשר משום כך נקרא לחם, שיש לקרות לחם בסגול ול׳חם בחולם, כי בעת לחם אתה לוחם. ואפשר שזה שנאמר ונתת על השלחן לחם פנים, כי לו שני פנים, כאמור.

7 וז״ל שם: וידבר ה׳ אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם. לכאורה קשה מה גם הם. ושמעתי פה קדוש מדבר מורי מו״ה צבי הירש הכהן זלה״ה מרומנאב משה נקרא הצדיק ע״ד אמז״ל (שבת קא, ב) משה שפיר קאמרת. וגרשון הוא לשון גירושין. והקב״ה מדבר אל הצדיק. נשא את ראש בני גירושין אלו הבנים שהם בעיני עצמם מגורשים ורחוקים

*

ווען דער רבי ר׳ הערש איז נאך געווען אין ראפשיץ איז ער אמאל געזיצן אין די פאדער-צימער ביים ראפשיצער רב, און א איד איז געקומען זיך געזעגענען מיט א קוויטל ביים ראפשיצער רב - דער גבאי איז פונקט נישט געווען - האט ער געבעטן פארן רבי ר׳ הערש וואס איז געזיצן אינדרויסן זאל אים שרייבן דאס קוויטל, און ער האט אים געשריבן א קוויטל.

האט דער רבי ר׳ הערש אים געזאגט, אז דו וועסט מיר געבן כך וכך רייניש - א גרויסע סומע - וועט איר האבן א ישועה. ער קוקט אים אזוי אן... ווי אזוי א שטוב מענטש בעט אזא גרויסע סומע געלט.

דער איד איז שפעטער אריין צום ראפשיצער רב און זיך געזעגנט, און ער האט זיך געהאלטן פאר א איש נכבד, און א אדם חשוב, זאגט ער, ׳איך וויל זאגן פארן רבין׳ אז אין גבאי שטוב זאגט מיר איינער, אז אויב איך וויל האבן א ישועה, זאל איך אים געבן א גרויסע סומע געלט׳, פרעגט אים דער ראפשיצער רב, ווער איז געווען ווער ס׳האט דיר געבעטן?, דער איד האט נישט געוואוסט די גדלות פונעם רבי ר׳ הערש, האט ער אים אנגערופן ביים נאמען, האט דער ראפשיצער רב אים געזאגט ׳אזוי? ער האט דיר אזוי געזאגט? זאלסט וויסן אז דו ווילסט האבן א ישועה, זאלסטו שוין זאפארט גיין און אים געבן, האט דער איד געמוזט ארויס גיין און געבן פאר רבי ר׳ הערש וויפיל ער האט געבעטן.

*

דער רבי ר׳ הערש איז געווען א גרויסער בעל צדקה, ער איז געווען דער ערשטער רבי וואס האט זיך אויסגעבעטן געלט און אזוי האט ער צוגעזאגט ישועות.[8] נישט אלע צדיקים בימיו האבן צו דעם מסכים געווען,[9] ער האט ממש געריסן גרויס געלט.[10] אבער ער האט אלעס באלד אויסגעטיילט פאר צדקה.

מ׳האט געזאגט אויפן רבין׳ ר׳ הערש אז ס׳האט נישט גענעכטיגט ביי אים קיין פרוטה, ער האט אלעס אוועק געגעבן פאר צדקה. דער דברי חיים האט געזאגט אז ער איז מקנא דעם רבי ר׳ הערש, ווייל ווילאנג ער האט געהאט, האט ער אויסגעטיילט, אז נישט נישט, ער איז געווען פטור, ׳אבער איך - האט געזאגט דער דברי חיים אויף זיך - אז איך האב שוין נישט וואס צו טיילן, ווען מ׳בעט צדקה רייסט עס פון מיר שטיקער׳.

*

אין אונגוואר איז געווען רב דער מהר״ם א״ש, ער איז טאקע נישט געווען קיין חסיד, אבער אויך נישט קיין מתנגד, אונגוואר איז נישט וויט פון אוהעל, ער איז זייער נאנט געווען מיטן זיידן ז״ל דער ישמח משה, אזוי אז ער איז נישט געווען אזא קעגנער צו חסידים.

דער רבי ר׳ הערש איז געווען אין די באד אין סאבראנץ וואס איז נעבן אונגוואר, איז ער קודם געווען אין אונגאוואר, און ער איז געגאנגען באזוכן דעם מהר״ם א״ש, דער מהר״ם א״ש איז דאך געווען א אשכנז׳ישער רב - א תלמיד פון חתם

---

8 מהקדושה נשא את ראשם ג״כ וזהו גם הם. (ואמר אשר הרגיש שהאיר והעלה נשמתו באלו הדברים).

ויש לציין שבס׳ י״ג אורות (ח״ג עמ׳ רס״ט) מובא מעשה באריכות מהגאון רבי אברהם זאב פרענקל ז״ל אב״ד פשעווארסק שהיה מזקני החסידים אצל הרה״ק הרמ״מ מרימאנאוו ולא רצה לנסוע להרבי ר׳ הערש, כי זכר אותו בתור ׳הערש משרת׳, והרה״ק משינאווא דיבר על לבו שיבוא עמו לרימאנאוו, ואז לא אמר הרה״ק תורה רק בס״ג, ועיי״ש הסיפור באריכות כי נורא הוא.

עי׳ בספר עבודת עבודה (שיחו״ק מאהש ח״ב) שהאדמו״ר מטאהש סיפר לרבינו בעל דברי יואל מה ששמע מזקינו הרה״ק רבי אלימלך מטאהש ז״ל שהי׳ תלמידו של הייטב לב הסיפור הידוע שהי׳ עם הרה״ק הר״ר הערש בליל חתונת הייטב לב, ואז אמר לו רבינו ז״ל ד״ת ששמע הייטב לב מהר״ר הערש אחר ששבת אצלו בהיותו בימות הקיץ בדרכו לביתו אחר בואו מקצירת חטים למצות מצוה, וכאשר חזר לביתו, חזר לפני זקינו הק׳ בעל ישמח משה מה ששמע מהר״ר הערש לפרש הפסוק בתהלים (פרק נ, פסוק י) בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא, דהאיך יוכל הצדיק ׳לבשר צדק לפני קהל רב׳ ולהבטיח להם ישועות ורפואות, על ידי ׳הנה שפתי לא אכלא׳, להעתיר עליהם בתפילה ובתחנונים עד שבעל כרחך יקיימו בשמים את בקשותיו. והיש״מ נתפעל מזה, ואמר שכעת נתחוור לו מנהגו בקודש של הר״ר הערש שהי׳ תובע סכומים אדירים מאנשים כדי להבטיח להם ישועה, כי מי שיכול להעיד על עצמו כך, ודאי יש בכוחו וברשותו לתבוע ממון מבני ישראל בעבור ברכותיו.

9 מן הענין לציין מעשה נורא המובא בס׳ מבשר טוב (עמ׳ י״ז בהג״ה אות ט״ו) וכה מסופר שם: בשבתו על כסא ממלכתו סלל לו דרך הקודש נתיב לא ידעו הצדיקים שבימיו, וגם לא שיערו הצדיקים שקדמו לפניו, לשאול מאת הבאים לפניו לבקש עליהם סכום רב כפי עומק מחשבותיו וסודותיו, וגם פני עניים ודלים לא נהדרו בזה, ולפעמים שאל דבר נקצב מעני מדוכא עד שהי׳ מוכרח למכור כסותו מעליו.

ובדבר זה העיר עליו חמת רבים מהצדיקים שהיו אז, ויהי בהתאסף ראשי עם הללו לעיר לאנצוהט ביומא דהילולא יאצ״ט של הרה״ק מוהרר״נ זצ״ל אבד״ק ראפשיטץ יעצו יחדיו להדיחו משאתו, הרה״ק מוהרצ״ה זצ״ל נתודע לו את אשר יזמו לעשות לו, וימהר גם הוא ונסע שמה להחיש מפלט לו מרוח סועה וסער, וכבואו שמה וימצאם יושבים ומעיינים בדינו.

פתח דבריו האיר בדברי תורה ויאמר כתיב בתורה ולא תונו איש את עמיתו, וקשה הא כבר כתיב למעלה אל תונו איש את אחיו, אבל כך הם בירורן של דברים הללו, תוה״ק מלמדת בזה את כל האדם שישגיח מאד מאד על תנועה קטנה וקלה שהוא עושה, שתהי׳ אמת לאמתה, יש דרך ישר לפני איש ויחשוב כי אך טוב וחסד ירדוף, ואם יתבונן היטב יראה כי אך מעשה יצר הוא באחיזת עינים, ויצבע בגוונין שלו את העבירה, ויתארה כדמות מצוה, לכן יזהר האדם לבל ישלה את נפשו בדברי שקר, וזשה״כ אל תונו איש את עמית׳ו, הע׳ מתחלפת באות א׳ באחה״ע, והכוונה שאל יונה ויזייף איש את אמיתו, ויפקח את עיניו להשגיח אם האמת הוא אמת לאמיתו.

וכה הוסיף לדבר דברים נמרצים עד שראו כולם כי כל מעשהו באמונה וצדיק הוא בכל דרכיו, ולא הרצו עוד את משפטם עליו, וירוממוהו בקהל עם, ויושיבוהו בראש, ועד צדק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב באין פוצה פה ונודד כנף, והלא לקח את דרכו הלאה לטובת ישראל לאושר האיש והצלחתו, כאשר תראה בזה מהמסופר עליו מפי אנשים נאמנים מרי דעובדא, עכ״ל.

ועיין עוד בס׳ י״ג אורות (ח״ג עמ׳ רע״ג) שמספר מהקפדת הבני יששכר והארי׳ דבי עילאה על הרבי ר׳ הערש בזה שתבע ממון מאנשים.

ועי׳ בספר דברי יחזקאל (על אבות) על המשנה איזה דרך ישרה שיבור לו האדם וכו׳, מה שאמר הרה״ק רבי משה מסאמבור להר״ר הערש בשם הרה״ק הרבי ר׳ שמעלקא מניקלעשבורג, והדבר מכוונים כלפי תרעומת הצדיקים עליו בענין זה של ׳אויסבעטן געלט׳. – והנה הגם שהגה״ק משינאווא הי׳ מתרעם על אותם הנוהגים בדרך זה, אמנם הי׳ אומר ששני צדיקים היו במדריגה זו שהיו רשאים לבקש ממון, והם הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל והרה״ק הרבי ר׳ הערש מרימאנוב.

10 עיין בס׳ תולדות צדיק (עמ׳ י״ח) פע״א שאל הרה״ק המהרצ״ה זי״ע מאת איש כפרי אחד דבר קצוב סך מסוים, וחתנו הרב מו״ה ארי׳ ליבש ז״ל הי׳ באותו מעמד, וידע כי כל הונו ורכושו של הכפרי הלזה אולי יעלה סכום כזה, והי׳ מעכב בדבר לבל ידרוש ממנו סכום רב כזה, ואך יפטרהו לשלום בברכה גם זולת סכום זה, ולא היו ימים מועטים עד שנפלה דליקה בביתו של אותו כפרי ואכלה את כל אשר לו, ויבא שנית אל הרה״ק זצ״ל במרי שיחו זורמו מים עיניו על אסונו הנורא, וישלח לקרוא לחתנו הר״ל ויאמר לו, עד מתי לא תדע ולא תבין כונת הבוי״ת באמרו למרע״ה ויקחו לי תרומה, ולא אמר ויתנו לי איש, רק דע כי למען להביא טובה לישראל ולבטל מעליו דינא קשיא, אזי יקח כופר נפשו בזרוע וביד חזקה, וזהו ויקחו לי תרומה, ע״כ.

סופר, און האט נישט געקענט קיין רבי'ס תלמידי בעש"ט - האט ער געפרעגט דעם רבי'ן ר' הערש, אויב ער קען לערנען, זאגט ער בענוותנותו 'משניות קען איך', פרעגט ער 'און וואס קענט איר אין משניות?, לאזט מיר הערן עפעס א חידוש אין משניות!', האט דער רבי ר' הערש אים געזאגט די משנה 'אין בין שבת ליום טוב אלא אוכל נפש בלבד', [הכוונה] ס'שטייט אין זוהר הקדוש (יתרו דף פ"ח:) תא חזי וואס איז דער חילוק צווישן שבת און יום טוב, אז יום טוב טאר מען נישט עסן אליינס, מ'מוז האבן אורחים, און אויב עסט מען אליינס ברענגט דער זוהר הק' א פסוק (מלאכי ב, ג) אז דער אויבערשטער זאגט איך האב נישט ליב ענקער גאנצע יום טוב, אבער שבת מעג מען יא עסן אליינס, אן קיין אורחים, אזוי שטייט אין זוהר הקדוש.[11]

האט ער געטייטשט 'אין בין שבת ליום טוב', דער חילוק צווישן שבת, אלא אוכל נפש 'בלבד', אז שבת מעג מען עסן אליינס אן א אורח, און יום טוב נישט, אזוי האט דער רבי ר' הערש געטייטשט די משנה, און דער מהר"ם א"ש איז געווארן מלא התפעלות, אזא טייטש אין די משנה...[12]

דער מהר"ם א"ש האט אים דעמאלטס געפרעגט, וואס איז פשט אז ער בעט געלט? האט אים דער רבי ר' הערש געענטפערט, דא קומט א איד ער האט נישט קיין געלט אויף חתונה צו מאכן, ווי אזוי קען איך אים העלפן, און דא קומט א איד אז ער דארף א ישועה, ווי אזוי קען איך אים געבן א ישועה, נאר איך בעט פון אים אסאך געלט און כ'גיב עס פאר יענעם ער זאל קענען חתונה מאכן, און כ'בין מתפלל צו השי"ת, אז אין דעם זכות זאל דער איד געהאלפן ווערן. דער מהר"ם האט געהערט דעם תירוץ, און ס'איז אים זייער געפעלן. און ביים ארויס גיין האט ער זיך אראפ געבויגן און געבעטן א ברכה פונעם רבי'ן ר' הערש וואס איז געווען א כהן, אז ער זאל אים בענטשן בברכת כהנים.

*

אין בערעגסאז איז געווען אזא מעשה, מ'האט דארט געבויט א מקוה - אין אונגארין אין יענע געגנט זענען אלע מקוואות געווען פון מעיינות, און אין סיגוט אויך, ס'איז נישט געווען קיין מי גשמים מקוה, אין אויבערלאנד איז יא געווען, אבער אין אונטערלאנד איז נישט געווען אזוי, נאר מ'האט געגראבן און מ'האט געטראפן וואסער - אין בערגעסאז האבן זיי אויך געגראבן צו טרעפן א קוואל, און ס'איז נישט געווען קיין וואסער, האט די בערגעסאז'ער קהילה געשיקט מזכיר זיין ביין רבי'ן ר' הערש אז ס'זאל זיין וואסער, דער שליח האט מזכיר געווען אז ער איז א שליח פון די בערעגסאזער קהילה, און זיי גראבן און זיי האבן נישט קיין וואסער, האט דער רבי ר' הערש געזאגט, אז קהל וועט געבן דריי הונדערט רייניש וועט זיין וואסער.

דריי הונדערט רייניש איז געווען אסאך געלט, האט איינער געזאגט מ'זאל גיין צום ישמח משה אפשר וועט עס זיין ביליגער... האבן זיי געשיקט א קוויטל צום ישמח משה מיט א פדיון פון צעהן רייניש, און געבעטן זיי זאלן האבן וואסער, האט ער זיי געגעבן א קמיע, זיי האבן אריינגעווארפן די קמיע אין גרוב, און עס איז געקומען וואסער.

דער רבי ר' הערש האט געווארט אז די בערעגסאזער קהל זאל ברענגען די דריי הונדערט רייניש - ער האט געהאט א חשבון וואס ער וועט טוהן מיט די געלט, ער איז דאך געווען א גרויסער בעל צדקה - אבער זיי זענען דאך נישט צוריק געקומען, האט ער זיך נאכגעפרעגט פארוואס זיי קומען נישט, האט עמיצער געזאגט אז זיי זענען אוועק געפארן קיין אוהעל צום ישמח משה, האט ער געפרעגט וואס האט ער געטוהן? האט מען אים געענטפערט 'ער האט געגעבן א קמיע', האט זיך דער רבי ר' הערש אנגערופן, 'מיט א קמיע איז דען א קונץ צו מאכן א מקוה?, אוודאי אז מיט א קמיע קען מען מאכן א מקוה'.

ביז צו די קריג איז געווען אין בערעגסאז א קוואל מקוה. שפעטער, ממש פאר'ן קריג, איז געווען אין בערעגסאז א מחלוקה און די קהילה האט זיך אפגעטיילט, און די ערליכע האבן געמאכט פאר זיך א נייע קהילה, און אז מ'האט געמאכט א עקסטערע קהילה, האט מען געדארפט מאכן א נייע מקוה, און עס איז נישט געווען דארט א קוואל - די אלטע קהילה האט געהאט א קוואל מיטן ישמח משה'ס קמיע - האט די נייע קהילה געמאכט א מי גשמים מקוה מיט חומרות און פאטענטן בימים ההם, און דאס איז געווען די ערשטע מי גשמים מקוה אין אונטערלאנד, וואס דער ראגענר רב - רבי אשר שטיינמעטץ וואס ער איז געווען רב ביי די חסידים אין בערעגסאז - האט געמאכט, ער האט געמאכט אויף דעם א ספר מקוה ישראל (על הל' מקוואות), ער איז געווען א אייד'עם ביים נאסאדער רב (הגה"ק רבי אברהם יושע פריינד ז"ל).

*

ס'איז באקאנט די מעשה אז דער רבי ר' הערש איז געווען ביי די חתונה פונעם זיידן ז"ל דער ייטב לב - דאס איז נאך געווען איידער ער איז נתפרסם געווארן - דער ייטב לב האט חתונה געהאט ביי זיין בר מצוה. ער איז געבוירן געווארן תקס"ח, און האט בר מצוה געהאט תקפ"א, דאס איז פונקט אין די יארן פון ווען דער רבי ר' מענדלע איז נסתלק געווארן און דער ראפשיצער רב האט נאך געלעבט.

פאר די חתונה איז געווען אן ארימע חתונה, דער מחותן דער טאלטשעווע רב איז געווען א גרויסער ארימאן, האט אים דער ישמח משה געגעבן געלט אז ער זאל דאס פארטיילן פאר די ארימעלייט, דער ישמח משה איז געזיצן ביי זיך אין שטוב, דער ישמח משה פלעגט אסאך זיצן ביי זיך אין שטוב. דארט איז געווען איינער וואס דער טאלטשעווער רב האט אים געוואלט געבן האט יענער געזאגט אז ער נעמט נישט נאר אז ער גיבט אזויפיל און אזויפיל, האט אים דער טאלטשעווער רב געזאגט אז ער קען נישט געבן אזויפיל, ער האט אים געזאגט אז ער קען אים געבן דאפעלט פון וואס ער געט פאר אן אנדערן אבער ער קען נישט געבן וויפיל ער בעט, האט ער געזאגט אז ער נעמט נישט.

איז ער אריין צום ישמח משה דערציילן וואס עס גייט פאר. האט אים דער ישמח משה געזאגט אז ער וויל זען יענעם, איז דער ישמח משה געקומען צום טיר, און מען האט אים געוויזן אויפן רבי ר' הערש. האט דער ישמח משה געזאגט 'גיב אים וויפיל ער בעט ס'איז דא א פלאם פייער'. דער טאלטשעווער רב האט אים געגעבן וויפיל ער האט געבעטן, האט דער רבי ר' הערש געזאגט אז פון די זיווג זאל ארויסקומען קינדער וואס וועלן באלייכטן די וועלט ביז משיח וועט קומען.

יארן שפעטער ווען דער טאלטשווער רב איז ארויף געפארן וואוינען אין ארץ ישראל, איז ער ארום געפארן צו אסאך צדיקים פון יענעם דור זיך געזעגענען, איידער ער איז ארויף געפארן וויל בימים ההם האט דאס געמיינט אז מען בלייבט דארט. איז ער אויך געווען ביים רבי ר' הערש, דער רבי ר' הערש איז שוין דאן געווען א גרויסער רבי, האט דער רבי ר' הערש געפרעגט "נו! ס'האט זיך געלוינט צו געבן דאס געלט?!", און ער האט דעמאלטס כופל געווען, און נאכאמאל אנגעוואונטשן די זעלבע ברכה, אז פון דעם זיווג

---

11 ע"י בברך משה (פר' בלק עמ' רכ"א) שמביא דברי הזוה"ק הנ"ל, ומוסיף שהרמב"ם בהל' יום טוב (פרק ו' הל' י"ח) כתב ממש כדברי הזוה"ק הנ"ל, ומביא גם את הפסוק שמביא בזוה"ק, אף שבימיו עדיין לא נתפשט ספר הזוהר בעולם.

12 וע"י בנועם מגדים (פ' אמור) שמביא פי' זה בשם הרה"ק הרבי ר' יושא מהאניפאלי ז"ל.

וועט ארויס קומען קינדער וואס וועלן באלייכטן די וועלט ביז משיח וועט קומען.

עס זענען אמאל געזיצן די קינדער פונעם ייטב לב, און זיי האבן געריידט אויף וועם פון די קינדער די ברכה גייט ארויף, און מ׳איז געבליבן אז ער האט יעדן געמיינט, דער פעטער ז״ל האט אמאל פארציילט די מעשה, האט מען אויך ארום געריידט וועמען ער האט געמיינט, האט ער געזאגט ער האט געמיינט א יעדן איינעם.

*

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב איז געפארן צום רבי ר׳ הערש, נאכ׳ן ישמח משה׳ס הסתלקות ווען דער ייטב לב איז געווארן רב אין אוהעל, איז געווען דארט שטארקע מתנגדים אין שטאט, און זיי האבן אים אויסגעטיילט אסאך עגמת נפש, מ׳האט אים געמאכט שטארקע באגרעניצונגען, ער האט נישט געטארט דאוונען פארן עמוד, און נישט דאוונען עקסטער (במנין של חסידים נוסח ספרד כמנהג זקיני מרן הישמח משה ז״ל), און נאך פארשידענע זאכן,[13] איז ער דעמאלטס אוועק געפארן קיין רימאנוב. אזוי איז אויסגעקומען אז ער איז געווען אפאר יאר די הייליגע טעג ביים רבי׳ן ר׳ הערש.

דער ייטב לב האט אסאך מקבל געווען אין רימאנוב, דער נוסח התפילה און נאך אסאך זאכן האט ער געמומען פון רבי׳ן ר׳ הערש, פארשידענע ניגונים, דער רבי ר׳ הערש איז דאך געווען א גרויסער בעל תפילה.[14]

---

13 בקובץ "הצופה מארץ הגר" נעתק כתב הרבנות שניתן שמרן הייטב לב כאשר עלה לשרת בק"ק אוהעל אחרי פטירת זקינו מרן הישמח משה ז"ל, ואחר שכתבו י"ב סעיפים, הוסיפו עוד סעיף א׳ וז"ל: "איזט נאך שטעהענדע פינף פונקטען צו פארשטעהען נעמליך!, 1) הרב דארף בפני העמוד קיין מוסף דאוונענן - 2) אונטער קיינען פארוואנד קיין קמיע צו געבען הן בחנם והן במעות - 3) ניעמאנדען קיין קוויטליך אויסצופאלנען - 4) בתוך הדרשה קיינען ניכט מקלל צו זיין או מבזה צו זיין הן בכלל הן בפרט – 5) ניכט לענגער צו דרשנן אלס איין אונד האלב שטונד, בחמשה תנאים אלו גילו ראשי הקהילה את התנגדותם הגדולה לדרכי החסידות. ולכן בהגיע ימים הנוראים לא רצה מרן הייט"ל להישאר שם כשאינו יורד לפני התיבה, ונסע אל הרה"ק הרבי ר׳ הערש מרימאנוב ז"ל.

14 תפלתו היתה בנעימות ובמתיקות נפלאה אשר הי׳ יודע טוב נגן, ועי׳ בס׳ אוצר ישראל (אות ז׳) שהרה"ק מהר"א מדזיקוב היה פעם אצל הרה"ק מרימאנוב ביחד עם הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק, ושניהם דיברו ביניהם שבשעת תפילתו של הרבי ר׳ הערש ׳האט די גאנצע פמליא של מעלה מיט געטאנצט.

דער ייטב לב האט האט געזאגט אז דער רבי ר׳ הערש האט געדאוונט שבת פארן עמוד פסוקי דזמרה מיט שחרית - ער פלעגט צו דאוונען [לפני התיבה] פון אדון עולם, און נשמת האט ער אנגעהויבן מיט א הויעך קול פון אנפאנג - און דער ייטב לב האט עס שטארק מפליא געווען, און האט געזאגט אז ער וויל נישט אנהויבן אזוי ווי דער רבי ר׳ הערש וואס האט אנגעהויבן פון אנהייב נשמת, האט ער געמאכט אזא פשר, און האט אנגעהויבן ׳עד הנה׳, ער האט געזאגט ׳אז עס קומט ביי ׳עד הנה׳ קען ער זיך שוין נישט איינהאלטן...׳.

אבער דער מקור דערפון אין פון רימאנאוו ביים רבי׳ן ר׳ הערש.[15]

אינטערסאנט איז דער רבי ר׳ מענדעלע האט געדאוונט שחרית און מוסף פארן עמוד יעדע וואך, אבער דער רבי ר׳ הערש האט נישט געדאוונט מוסף פארן עמוד, ער האט געזאגט אז ביי מוסף האט ער נישט מיטגעדאוונט מיטן רבינ׳ס מנין וויל ער האט געמוזט ארויס גיין צוגרייטן דעם טיש, ער איז דאך געווען דער משמש, איז ווען דער רבי האט געדאוונט הויכע שמונה עשרה איז ער נישט געווען אין ביהמ״ד, האט ער נישט געהערט דעם רבי׳ן דאוונען מוסף. אזוי האט זיך דער רבי ר׳ הערש פארענטפערט, אבער ווען צדיקים האבן געזאגט תירוצים, האבן זיי געהאט אנדערע תירוצים... ומיט יעמוד בסוד קדושים.

ס׳איז נאך פארבליבן דא עד היום ניגונים פון רבי ר׳ הערש, וואס ער האט עס געמומען פון רימנוב, דעם ׳בבואו מאדום׳ ניגון דאס וואס מ׳זינגט ביי שלש סעודות. די ׳אהבה רבה׳ ניגון וואס מ׳זינגט שבועות. און אויך דער ניגון וואס מ׳זינגט אויף ׳עלה׳ יום הקדוש ביינאכט, דער ניגון פון ׳טל׳ און ׳גשם׳.[16]

אויך דאס וואס מ׳זאגט "שמע ישראל" ביי שלש סעודות. אין צאנז האט מען געזאגט נאר "ה׳ מלך" אן שמע ישראל. דאס האט דער זיידע דער ייטב לב געמומען פונעם רבי ר׳ הערש .[17]

*

די גרויסע תלמידים פון רבי׳ן ר׳ מענדעלע זענען געקומען אויף די יארצייט קיין רימנוב, און דער רבי ר׳ הערש איז געווען במקומו, ער איז דארט געווען. און אלע האבן געהאט גרויס דרך ארץ פאר אים.[18]

דער דברי חיים מיטן ייטב לב זענען אויך געווען אמאל אין רימאנוב אויפן יארצייט פונעם רבי ר׳ מענדעלע (י״ט אייר)... און דארט זענען געווען די תלמידים פון רבי׳ן פון לובלין, די גרויסע חבריא, רבי שמעון יערוסלאבער, און דער ראפשיצער רב,

---

15 ויש אומרים כי גם מה שאנו אומרים ביום שב"ק "הכל יודוך" פסוק בפסוק, ג"כ מקורו טהור מהרבי ר׳ הערש, אשר מרן הייטב לב הסתופף אצלו וכך נשארו מנהגים אלו בחצרות קדשינו לדורות עולם.

16 ניגונים הללו המושרים אצל רבותינו הקדושים מקורם מאת הרבי ר׳ הערש אשר היה טיב נגן בנעימות ומתיקות נפלאה, הן המה ה"אהבה רבה" ניגון, "טל" ו"גשם", והפיוט "יעלה" בליל יוה"ק, וכן החרוז "בבואו מאדום" בסעודה שלישית, כולם ניגונים מלאים דביקות געגועי קודש והתעוררות. ויש אומרים שגם הניגון המושר בימים הנוראים על "ובכן צדיקים" גם כן מקורו מהרה"ק מרימאנוב זי"ע.

17 כאמור הרבה הליכות ומנהגים אשר בחצר בית סיגעט קיבל מרן הייטב לב ז"ל מעבודתו של הרה"ק הרבי ר׳ הערש מרימאנוב ז"ל, וא׳ מהם הי׳ ענין אמירת "שמע ישראל" בסעודה שלישית אחר אמירת ה׳ מלך בקול רם וברגשי אש קודש. אשר אצל כל הצדיקים לא אמרו אלא שני פעמים ה׳ מלך, ורבותינו הקדושים נהגו לומר גם פסוק שמע ישראל כמנהגו של הרבי ר׳ הערש.

18 מענין זה יש להעתיק את דברי הספר מבשר טוב שמעיד סדר ישיבת הצדיקים אשר הושיב הרה"ק רבי הירש מרימאנוב ז"ע אשר הוא ראה סדר זה בעצמו מדי שנה בשנה, וזה לשונו שם: בש"ק בעת אשר התאספו ראשי הדור על היארצייט של הרה"ק רמ"מ זצ"ל ושבתו כולם שבתם בצל כ"ק אדמו"ר וראו עיני סנהדריא קדושה כשתילי זיתים סביב לשולחנו ואשא את שמותם על שפתי, סדר השולחן הושיב אדמו"ר בראש את שני המאורות הגדולים זקנים שבדור הא׳ ה"ה סבא קדישא רבי ר׳ שמעון מיערסלוב זלל"ה ועל ימינו ה"ה סב"ק רבי ר׳ ישיע׳ אשר מראפשיטץ זללה"ה ולאורך השולחן הפונה לכותל מזרח בפאת השולחן הושיב את הרה"ק מו"ה רבי ר׳ נפתלי מליזענסק נכד מאורן של ישראל בעל נועם אלימלך זללה"ה ואחריו את הרה"ק מו"ה רבי ר׳ אליעזר מדזיקוב ואחריו ישב הרה"ק הגאון מוה"ר שלום מקאמינקא זללה"ה ואצלו הושיב הרב הגדול והקדוש הגאון מוה"ר חיים האלברשטאם זללה"ה האבד"ק צאנז, ובצד השני הפונה ימה בפאת השולחן ישב אדמו"ר זצ"ל ואצלו הושיב את הרה"ק מוה"ר משה מסאמבור זלל"ה בעמח"ס תפילה למשה ששבת שם פעם אחת, ובשנה השנית ישב על מקומו בנו הרה"ק מראזלע זללה"ה חותנו של הרה"ק מוה"ר יחזקאל שרגא אבד"ק שינעווע זללה"ה ואחריו ישב הרה"ק מגיד ישרים דק׳ גריידוז ואחריו הרה"ק רבי זאנוויל מליטאווסק זצ"ל, ואחריהם מצד זה ומצד זה ישבו זרע קודש בני הרה"ק מראפשיטץ, בני הרה"ק מדזיקוב והרה"ק מה"ו פנחס אלימלך מזבארוב זצ"ל והרה"ק מו"ה אלימלך מרודניק זצ"ל נכדי בעל נועם אלימלך, כולם ישבו מעוטפין לבנים כמלאכי צבאות, את אלו ראתה עיני מדי שנה בשנה בצוותא חדא בבואם על היאצ"ט של הרה"ק מוהרמ"מ זללה"ה.

און דער דברי חיים מיטן ייטב לב זענען נאך געווען יונגעלייט, זייענדיג דארט האט זיך איינער אנגערופן 'זאלן די צווויי יונגעלייט (הדברי חיים והייטב לב) זאלן שטעלן "מעד", וועט מען זיי אויך אריינעמען אין די חבריא', האבן זיי געשטעלט 'מעד', און מ'האט זיי אריינגענומען אין די חבריא.

איינס פון די זאכן וואס די חבריא האט געהאט אפגעמאכט צווישן זיך, אז ווען עס קומט א זמן פאר איינעם זאל אוועק גיין פון דעם עולם, דארפן אלע נשמות פונעם עולם האמת אקעגן גיין די נשמה פון דעם וואס געזעגנט זיך יעצט פון דעם עולם, און דער ייטב לב האט געזאגט פאר'ן הסתלקות אז ער האט געמאכט דאס בעסטע געשעפט פון אלע אין די חבריא, ווייל ער איז דער לעצטער געווען פון די חבריא, און צו אים וועלן אלע קומען (כי גם מרן הדברי חיים שהי' מן הצעירים, נסתלק ביום כ"ה ניסן תרל"ו, ומרן הייטב לב נסתלק ביום ו' אלול תרמ"ג).

*

דער רבי ר' הערש האט זיך משדך געווען מיטן ריזשינער.[19] ווען מען האט געשלאסן די שידוך האט דער ריזשינער געזאגט אז עס איז א מנהג ווען מען שליסט א שידוך דעכנט מען אויס די יחוס, האט דער ריזשינער אויסגערעכנט דעם יחוס צום מגיד (בהייתו נכד בן אחר בן להמגיד הק' ממעזריטש זי"ע), זיין עלטער זיידע איז געווען דער רבי ר' בער, זיין זון איז געווען דער מלאך, זיין זון איז געווען רבי שלום וואס איז געווען דער טאטע פונעם ריזשינער. און פון די צווייטע זייט איז ער געווען אן אייניקל פונעם מאור עינים, און רבי מאטלע איז אים געווען א פעטער.

דערנאך האט ער געבעטן דעם רבי ר' הערש זאל אויסרעכענען זיין יחוס, דער רבי ר' הערש איז נישט געווען קיין יחסן האט ער געזאגט אז זיין טאטע איז אוועק ווען ער איז געווען א קינד ער איז געבליבן א יתום האט ער זיך געלערנט צו ווערן א שניידער, ער האט זיך פארדינגען פאר א שניידער און יענער האט אים אויסגעלערנט 'אלטס צו פארריכטן און ניי נישט צו פארדארבן'. דאס איז געווען א טיף וואסר.[20] האט דער ריזשינער געזאגט 'מחותן, געזונ'. (כי ראה בזה בינתו העמוקה בעבודת ה').[21]

*

דער רבי ר' הערש האט ל"ע פארלוירן עטליכע קינדער בחייו. דער שינאווער רב האט געזאגט ווען ער האט פארלוירן זיין זוהן רבי נפתלי, אז ער האט נישט געקענט לערנען און דאווענען, ער האט געזאגט אז דער רבי ר' הערש פון רימאנוב האט מיטגעמאכט צער גידול בנים אן א שיעור און ער האט דאס געקענט איבערטראגן, אבער ער קען נישט, ס'האט אים אזוי געשטערט אז ער האט נישט געקענט לערנען און נישט דאווענען. האט ער געזאגט "האב איך געבעטן דעם אייבערשטן אז כ'זאל פארגעסן, ב"ה דער אייבערשטער האט געהאלפן אז כ'האב פארגעסן אז כ'האב געהאט א זוהן".

כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל, אז ווען ס'האט פאסירט דער אומגליק ביים פעטער ז"ל, ווען ער איז געזעסן שבעה ל"ע נאך די טאכטער (הרבנית חי' רייזא ע"ה) האט ער זיך זייער שווער געקענט טרייסטן, עס איז דאך געווען די לעצטע טאכטער. ווען דער טאטע ז"ל איז אריבער געגאנגען מנחם אבל זיין, און ער האט געזען וויי ער קען זיך נישט טרייסטן, האט ער איהם געזאגט אז דער רבי ר' הערש האט ל"ע פארלוירן זיבעצן קינדער בחייו, און ער האט זיך דאך מחזק געווען. האט זיך דער פעטער ז"ל אנגעכאפט די בארד און געזאגט "מיך מדמה זיין צום רבי'ן ר' הערש?!".

*

דער רבי ר' הערש איז געווען א כהן,[22] ווען ער האט געדאוונט פארן עמוד יום הקדוש, פלעג ער צו זאגן 'וכך הייתי אומר'.

דער רבי ר' הערש האט געפלעגט בענטשן נשים.[23] אויך האט ער זיך נוהג געווען יום הקדוש ביינאכט נאכ'ן דאוונען אהיים קומענדיג פון ביהמ"ד האט ער אנוואונטשן די נשים אויף די נייע יאר, ער האט געהאט אין דעם א גרויסן ענין.[24]

*

דער רבי ר' הערש פלעגט אסאך ארום פארן נאך געלט, ער איז דאך נסתלק געווארן ווען ער איז געפארן נאך געלט, ס'איז געווען ווינטער און ער האט זיך פארקילט, און האט באקומען א לונגען אנטצינדונג און ער איז נסתלק געווארן, ס'האט אים געשאדט פארן בריאות.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

---

19 בשנת תר"ד עשו קשרי שידוכין בין הילד אשר ז"ל בן הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ל בנו של הרה"ק מרוזשין, עם הצדיקת מרת רחל לאה בתו של הר"ר הערש, ואז היה הר"ר הערש ברוזשין. אבל לאחר כמה שבועות נפטר הילד אשר ז"ל, ושוב התקשרו שני הצדיקים כשהרה"ק רבי שלמה בנו השני של רבי אברהם יעקב מסאדיגורא נשא את הרבנית מרת רחל לאה הנ"ל, אולם אז לא נסע הר"ר הערש להרוזשינער להשתתף בקשרי השידוכין.

20 עיין בס' י"ג אורות (ח"ג עמ' רפ"ו) שהרה"ק הרבי ר' הערש מרימאנוב ז"ל היה עושה את מלבושיו מכסף שקלי פדיוני בכורים, שהכסף הזה היה חשוב בעיניו, שהוא כסף טהור שזכתה לו התורה הקדושה.

21 עיין בס' אלה מסעי (עמ' ק"מ) מה שסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שפע"א הגיעה אשה להרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ל וביקשה ממנו שיברכה ע"י שישים ידיו על ראשה, כי פע"א היתה אצל הרה"ק מהרצ"ה מרימאנוב והוא בירכה כשידיו הק' על ראשה, ענה לו רבי דוד'ל למה כשאת מברכת את הנרות בעש"ק אין מניחה ידיך על הנרות, ענתה כי היא מפחדת להכוות, השיב לה גם אני מפחד שידי תכווה, ורק רבי הערש בגודל קדושתו לא נכווה, עיי"ש באריכות.

22 עי' בחמדה גנוזה (מערכת רימאנאוו) שאחרי שאמר הר"ר הערש את הנ"ל, אמר לו הרוזשינער אם כן ראוי אתה שתהיה מחותני, ונשקו הרוזשינער בפניו, אבל הר"ר הערש לא החזיר לו. אח"כ סיפר הר"ר הערש את הענין להגה"ק רבי אליעזר'ל מדזשיקוב, ואמר לו הטעם שלא החזיר לו, כיון שאין לו דרך בזה, וגם לא ראה זאת אצל רבו הה"ק הרבי ר' מענדל'י, ורק מחותנו שעשה כן בודאי ראה זאת אצל אביו או רבותיו.

23 עיין בס' יראים (ח"ג עמ' רס"ו) שהרה"ק הרבי ר' הערש סיפר בעצמו את הסיפור בערוב ימיו, ואמר: אני הייתי 'שניידער יונגעל' את הישנים תיקנתי, ואת החדשים לא קלקלתי, עיי"ש שמבאר שכוונתו היה על שתיקן את הגלגולים הקודמים, ע"ש.

24 הרה"ק מרימנוב זללה"ה היה רגיל בבואו לביתו אחרי תפלתו בליל יום הכיפורים לברך את הנשים לקראת שנה החדשה, והקפיד על זה. והסבירו צדיקי דורו את הדבר, כי גם הכהן גדול היה עובר העזרת נשים טרם הכנסו לעזרת ישראל לעשות שם עבודת היום, והדברים עתיקין.

ומרן רבינו שליט"א ביאר עפי"ז מעשה רב שהי' אצל מרן רבינו רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל כי פעם אחת בערב יום הקדוש בבוקר אמר מרן שאינו מוצא בידו די זכותים ליכנס בבית המדרש לומר כל נדרי אם עדיין לא יסד בית חינוך לבנות בבני ברק על טהרת הקודש, ובאותו יום ייסדו העסקנים בית חינוך לבנות על דרך ישראל סבא, דבר שהיה בימים ההם יקר המציאות, ופעולה זו היה אחת ההכנות לעבודתו בקודש לקראת יום הכיפורים. ויש לומר הכוונה בדבריו הקדושים על פי המעשה הנ"ל מהרה"ק מרימאנוב, דכמו כן היה דבר זה הכנה לעבודת היום של מרן דו"ז זללה"ה מה שעסק להעמיד בית חינוך לבנות ע"ד ישראל סבא, ומי יבא בסוד קדושים.